

Okul Ortamında Öğretmenlerin İlk Yardım Öz Yeterliklerinin İncelenmesi¹

An Examination of Teachers' First Aid Self-efficacy in the School Environment

Sayfa | 2985

Mehmet Fatih KARACABEY , Doç. Dr., Harran Üniversitesi, karacabeyakademi@gmail.com

Ramazan ÖZKUL , Dr. Öğr. Üyesi, Harran Üniversitesi, ramazanozkul@harran.edu.tr

Emine İNCEBAY , Öğretmen, MEB, eozdemr.06@gmail.com

Geliş tarihi - Received: 29 Eylül 2024
Kabul tarihi - Accepted: 10 Aralık 2024
Yayın tarihi - Published: 28 Aralık 2024

¹ 30-31 Ağustos 2024 tarihinde "1. Uluslararası Gaziantep Bilimsel Araştırmalar ve İnovasyon Kongresi"nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Karacabey, M. F., Özkul, R. & İncebay, E. (2024). Okul ortamında öğretmenlerin ilk yardım öz yeterliklerinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(3), 2985-3003.

DOI: 10.51460/baebd.1557661

Öz. Bu çalışmanın amacı öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterliklerinin belirlenen bağımsız değişkenlere göre incelenmesidir. Çalışmanın evreni 2023-2024 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa ili merkez ilçelerde (Karaköprü-Haliliye) görev yapmakta olan 11320 öğretmendir. Araştırmanın örnekleme, evrenden tabakalı örneklem ile seçilen toplam 406 öğretmenden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu, İlk Yardım Öz Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlilikleri çeşitli demografik değişkenlere göre bağımsız örneklem t-testi, ANOVA testleriyle incelenmiştir. Verilerin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları katılımcıların ilk yardım öz-yeterliklerinin cinsiyet, kıdem, branş, okul kademesi ve alınan ilk yardım eğitimi sayısı açısından farklılaştığını göstermiştir. Araştırmanın sonucunda; erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlerden, kıdemi fazla olanların az olanlardan, sınıf ve okul öncesi öğretmenlerinin sayısal ve sözel branşlardan, yetenek dersi öğretmenlerinin diğer tüm branşlardan, ilkökul kademesinde çalışan öğretmenlerin diğer kademelerde çalışan öğretmenlerden, ilk yardım ile ilgili fazla eğitim alanların az eğitim alanlardan ilk yardım öz yeterliğinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrenim durumu bağımsız değişkeninde bir farklılaşma gözlenmemiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmenlere belirli aralıklarla ilk yardım eğitimleri verilmesi, verilen eğitimlerin etkililiğini arttırmak için hem teorik hem de uygulamalı olması gerektiği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlk Yardım, Öğretmen, İlk Yardım Öz-Yeterliği.

Abstract. The aim of this study is to examine teachers' first aid self-efficacy according to specified independent variables. The population of the study consists of 11,320 teachers working in the central districts of Şanlıurfa (Karaköprü-Haliliye) during the 2023-2024 academic year. The sample of the research consists of 406 teachers selected from the population using stratified sampling. The data collection tools used in the study were the Demographic Information Form and the First Aid Self-Efficacy Scale. In line with the purpose of the study, teachers' first aid self-efficacy was examined according to various demographic variables using independent sample t-tests and ANOVA tests. SPSS software was used for data analysis. The findings of the research showed that the first aid self-efficacy of the participants differed in terms of gender, seniority, branch, school level, and the number of first aid trainings received. The results of the study revealed that male teachers had higher first aid self-efficacy than female teachers, teachers with more seniority had higher self-efficacy than those with less seniority, classroom and preschool teachers had higher self-efficacy than those in quantitative and verbal branches, and elective course teachers had higher self-efficacy than teachers of other branches. Additionally, teachers working at the primary school level had higher first aid self-efficacy than those working at other levels, and those who had received more first aid training had higher self-efficacy than those who had received less training. No difference was observed in the independent variable of educational status. Based on the results obtained from the study, it is recommended that teachers be given first aid training at regular intervals and that these trainings should be both theoretical and practical to increase their effectiveness.

Keywords: First Aid, Teacher, First Aid Self-Efficacy.

Extended Abstract

Introduction. The school represents the most significant step a child takes in terms of socialization after the family. Socialization enables an individual to learn the rules of their environment (Karaboğa, 2018). While the school environment imparts many positive attributes, children may encounter negative situations during the adaptation process due to the excitement, activity, and playfulness associated with their age (Akçay & Yıldırım, 2018). In this socialization process, the first person to guide the child is the teacher. Teaching is a profession that requires specialization (National Education Basic Law, 1973; 5101). Teachers may need to intervene when students experience injuries or health issues until medical personnel arrive. Timely and effective intervention can be life-saving (Büyükkayacı Duman et al., 2013). This is because the incidents encountered are not always simple injuries. Therefore, it is essential for teachers to possess adequate first aid knowledge and self-efficacy (Göktaş, 2022). A review of the literature reveals that most studies have focused on the first aid knowledge and self-efficacy of classroom and physical education teachers. This study, however, aims to include all types of teachers and investigate the relationship between teachers' first aid knowledge and their self-efficacy in applying this knowledge. "The study seeks to examine the first aid self-efficacy and knowledge levels of teachers across various subjects. It investigates how teachers' first aid knowledge and self-efficacy vary according to different variables and the relationships between these variables." Numerous incidents such as foreign body ingestion, collisions, bleeding, blows, epileptic seizures, limb amputation, bone fractures, electric shocks, and insect stings occur within the school environment. These situations highlight the necessity for teachers to have adequate knowledge for first aid practices. In this context, our research is significant for determining teachers' first aid self-efficacy and taking necessary measures based on the findings.

Method. A survey was conducted to assess the level of first aid knowledge among teachers. The study included 11,320 teachers working in the central districts of Şanlıurfa province, specifically Karaköprü and Haliliye. A stratified sampling method was used to select 406 teachers from this population, with proportional representation from each educational region. Among the participants, 35.7% were female and 64.3% were male. Data was collected using the First Aid Self-Efficacy Scale, which consists of 25 items in a 9-point Likert-type format. The study also examined demographic characteristics such as gender, branch, seniority, years of service, school level, and educational status. "The means and standard deviations of the participants' responses were calculated to understand the overall characteristics of the data set. Additionally, t-tests and ANOVA were used to determine differences between groups." Understanding these demographic details and differences between groups is important in interpreting the research results.

Results. The first sub-problem of the research is expressed as "What is the level of teachers' first aid self-efficacy?" "The scores of the participants on the First Aid Self-Efficacy Scale" ranged between 1.00 and 9.00, with an average of 5.21 (SD = 1.96). This score corresponds to "Moderately Agree" on the scale. The second sub-problem of the research is expressed as "Is there a difference in first aid self-efficacy between male and female teachers?" The analysis results indicate that male teachers have higher first aid self-efficacy levels than female teachers. The third sub-problem of the research is expressed as "Is there a difference in first aid self-efficacy based on teachers' education levels?" The

data in the table show that the education level variable does not cause any significant difference in first aid self-efficacy. The fourth sub-problem of the research is expressed as "Is there a difference in first aid self-efficacy based on teachers' seniority?" The findings indicate a significant difference concerning the seniority variable. The fifth sub-problem of the research is expressed as "Is there a difference in first aid self-efficacy based on teachers' branches?" The results show a significant difference concerning the branch variable. The sixth sub-problem of the research is expressed as "Is there a difference in first aid self-efficacy based on the school level at which teachers work?" The findings indicate a significant difference concerning the school level variable. The seventh sub-problem of the research is expressed as "Is there a difference in first aid self-efficacy based on the number of first aid trainings teachers have received?" The results show a significant difference concerning the number of first aid trainings received.

Discussion and Conclusion. This study examined teachers' self-efficacy in first aid and found that it varied based on factors such as gender, professional seniority, branch, school level, and the number of first aid trainings received. Other studies also found that teachers' first aid knowledge levels were generally moderate, indicating that many teachers have inadequate knowledge and lack training in first aid. "Teachers' and students' first aid knowledge levels were found to be generally low in other studies as well." A study conducted to assess teachers' first aid knowledge levels, attitudes towards training, and the problems they face revealed that teachers' first aid knowledge scores were generally low. Based on these findings, recommendations were developed.

- Increase Mandatory Training: Mandatory first aid training for all teachers should be increased. When teachers are trained, students are indirectly educated as well.
- Increase the Number of Trainings: Considering that the number of trainings received increases first aid self-efficacy, increasing the number of trainings would be beneficial.
- Repeat Trainings: Repeating first aid training at regular intervals prevents the information from being forgotten and ensures that learning is permanent.

Giriş

Okul, çocuğun aileden sonra sosyalleşme adına attığı en büyük adımdır. Sosyalleşme, bireyin bulunduğu ortamın kurallarını öğrenmesini sağlar (Karaboğa, 2018). Okul ortamı, bireye birçok olumlu özellik kazandırmakla birlikte, bu yeni ortama adaptasyon sürecinde çocuklar bazen yaşlarının getirdiği heyecan, hareketlilik ve oyun oynama isteği nedeniyle olumsuz durumlarla da karşılaşabilirler (Akçay ve Yıldırım, 2018). Bu sosyalleşme sürecinde çocuğa rehberlik edecek ilk kişi öğretmendir. Öğretmenlik, uzmanlık gerektiren bir meslektir (Resmi Gazete, 1973, 2024). Öğretmenler, öğrencilerinin yaşadığı yaralanma veya sağlık problemleri gibi olumsuz durumlarla karşılaştıklarında, sağlık personeli gelene kadar müdahale etmek zorunda kalabilirler. Zamanında yapılan etkili müdahaleler, yerinde bir ilk yardım, hayat kurtarır (Büyükkayacı Duman vd., 2013). Çünkü karşılaşılan olaylar her zaman basit yaralanmalar olmayabilir. Bu nedenle, öğretmenlerin yeterli ilk yardım bilgisine ve öz-yeterliğe sahip olması gerekir (Göktaş, 2022).

Tüm kurumlarda yirmi personelden biri, riskli işyerlerinde ise on personelden birinin ilk yardım eğitimi alması zorunludur (İlkyardım Yönetmeliği, 2002). Milli Eğitim Bakanlığı, tüm öğretmenlere zorunlu ilk yardım eğitimi vermektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin ilk yardım bilgilerini uygulama düzeylerini belirlemek amacıyla bu araştırma gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin ilk yardım eğitimi almış olmalarına rağmen, acil durumlarda soğukkanlılıklarını koruyamamalarının, bu bilgiyi etkili bir şekilde uygulamalarını zorlaştırdığını ortaya koymaktadır. Öz-yeterlik, bireyin kendi yapabileceklerine olan inancıyla ilgili olup, özgüvenle yakından ilişkilidir (Göktaş, 2022). Okullarda uzuv kopmaları, kemik kırıkları, ve ağızdan vücuda cisim kaçması gibi ciddi durumlar sıkça yaşanabilmektedir. Bu tür durumlarda, öğretmenlerin sakin kalarak aldıkları ilk yardım eğitimini uygulayabilmeleri için yeterli özgüvene sahip olmaları gerekir.

İlk yardım, acil tıbbi yardım uygulanmadan önce olay yerindeki kişiler tarafından yapılan ilk müdahale ve tedavi girişimidir (Cuttle vd., 2009). Bir başka tanıma göre ilk yardım, ani hastalık, kaza, yaralanma, afet, zehirlenme, boğulma gibi durumlarda, tıbbi yardım gelene kadar veya hastaneye ulaştırılana kadar hastanın mevcut durumunu korumak ve kazazede hayata döndürmek için yapılan ilk müdahalelerdir (Kocatürk, 2007).

İlk yardımın amacı şunlardır:

- Ölümcül vakaları veya ani durumlarda zarar gören kazazede sayısını en aza indirmek (Göktaş, 2022).
- Ölüm riskini ortadan kaldırmak.
- Hayati işlevlerin devam etmesini sağlamak.
- Müdahale edilen kişinin durumunun kötüleşmesini önlemek (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2006).

İlk yardımın önemi ölçüsünde, ilk yardımı uygulayacak kişinin belirli bir bilgi düzeyine ve bu bilgiyi uygulayabilecek öz-yeterliliğe sahip olması gerekir. İlk yardım yapacak kişilerin sahip olması gereken bazı özellikler şunlardır (Temel İlk Yardım Uygulamaları Eğitim Kitabı, 2012):

- İnsan anatomisi ve fizyolojisi hakkında temel bilgilere sahip olmak.
- Öncelikle bireysel güvenliğini sağlamak.

- Sakin, soğukkanlı, özgüvenli ve hızlı olmak.
- Kazazedenin ve olay yerindekilerin güvenliğini korumak.
- Olay yerindeki diğer bireyleri yönlendirerek iş birliği yapabilmek.
- Yüksek iletişim yeteneğine sahip olmak.
- Durumu en hızlı şekilde yetkili birimlere (112) haber vermek.

İlk yardımın insanlık tarihi kadar eski olduğu düşünülse de ilk olarak nerede ve hangi zaman diliminde kullanıldığına dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır. İlk insanlarda açık yaraları yapraklarla kapatmak veya hipotermik insanları mağaralara taşımak ilkel ilk yardım yöntemleri olarak kabul edilebilir. İlk yardım kavramı ilk kez İngiltere'de "St. John İlk Yardım Teşkilatı" tarafından kullanılmıştır (Tabak ve Somyürek, 2008). Esmach Schleswig, ilk yardım eğitiminin öncüsü olarak kabul edilmektedir. "Yaralılara İlk Yardım" ve "Savaş Alanında İlk Yardım" adlı eserleri, ilk yardım eğitiminin temellerini oluşturmuştur. Ayrıca, 1863 yılında İsviçre'de kurulan Kızıl Haç'ın üyeleri arasında yer almıştır. İlk yardımın kurumsallaşması ise 1877 yılında İngiltere'de "Acil Yardım" kuruluşunun sertifikalı eğitimler vererek bu alanda yetkin personel yetiştirmesiyle başlamıştır. Bu gelişmeler, ilk yardım kavramının İngiltere'de resmi olarak kullanılmasını sağlamıştır (Selçuk, 2021). Bunun yanı sıra, 1966 yılında Ulusal Bilimler Akademisi, ilk yardım sisteminin temelini oluşturan düzenlemeleri hayata geçirmiştir (Özdoğan vd., 2006).

Türk acil hizmetlerinin gelişimi, 1909 yılında Hilal-i Ahmer'in yeniden düzenlenmesiyle başlamış, 1923 yılında "Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti" olarak değiştirilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk, 28 Nisan 1935'te derneğin adını Kızılay olarak değiştirmiştir (Duruyürek, 2011). 1986 öncesinde Türkiye'de acil sağlık hizmetleri (ASH) yalnızca hastane odaklı bir yapıya sahipti. Ancak, 1986 yılında üç büyük ilde "077 Hızır Acil Servisi" adı verilen sistem devreye alınmıştır. Günümüzde ise ülke genelinde hizmet veren 112 Acil Servis, acil yaşam zincirinin tüm aşamalarını kapsayarak kapsamlı bir sağlık hizmeti sunmaktadır (Erbay, 2017).

İlk yardımın ABC'si, yaşamı korumak için öncelik verilmesi gereken üç temel adımdan oluşur (Coşkun, 2004):

- "A (Airway): Havayolu açıklığının sağlanması."
- "B (Breathing): Solunumun sağlanması."
- "C (Circulation): Dolaşımın sağlanması."

Kazalardan sonra, ölümlerin %10'u ilk 5 dakika içinde ve %50'si ilk yarım saat içinde meydana gelmektedir (Uskun vd., 2008). Bu istatistikler, olay yerinde zamanında ve doğru bir şekilde yapılan ilk yardımın ne kadar hayati olduğunu gösterir. Bilinçli kişilerin yaptığı ilk yardım, tıbbi müdahale ekiplerinin işini kolaylaştırır ve hastanın hayatta kalma şansını artırır (Göktaş, 2022).

Okullarda öğrencilerin yaralanmaları veya hayatlarını kaybetmeleri çeşitli sebeplerle gerçekleşmektedir. Bu sebepler arasında kasıtlı veya kasıtlı olmayan yaralanmalar, ilkokula uyum sürecinde dikkatsizlik sonucu oluşan kazalar, trafik kazaları, yaralanmalar ve akran zorbalığı bulunmaktadır (Özcebe, 2003). Araştırmalara göre, 14 yaş ve altındaki çocukların her yıl %10 ila %25'i dikkatsizlik sonucu okul veya çevresinde yaralanmaktadır (NSKC, 2004; Spicer vd., 2002). Avrupa'da

toplam yaralanmaların %65'i spor faaliyetleri, okul, ev veya aktivitelerde meydana gelmektedir. 14 yaş ve altındaki 1639 çocuk yaralanma sonucu hayatını kaybetmiştir. Ülkemizde ise bu tür yaralanmalar sonucu ölüm oranı %9,77'dir (EuroSafe, 2016). Türkiye'de, 0-4 yaş grubunda kazalarla çocuk ölümleri açısından 5. sırada, 5-14 yaş grubunda ise 1. sırada yer almaktadır (Bertan vd., 1995). Türkiye'deki 7-14 yaş grubundaki çocukların %14,3'ü en az bir kez kaza geçirmiş veya yaralanmıştır. En sık görülen kaza türleri oyun oynarken yaralanma (%4,7), kayma-düşme (%3,9) ve okulda diğer yaralanmalar (%2,8) olarak bildirilmiştir (Dönmez vd., 2018). Okul ortamında öğrencilerin %41,2'sinin kaza geçirdiği ve kazaların %63'ünün bina içinde, %43,7'sinin teneffüs sırasında, %37'sinin ise bina dışında gerçekleştiği bulunmuştur. En sık görülen kaza türü düz zeminden düşme (%22,4) ve kayma (%12) olarak belirlenmiştir. Bu kazaların %37,4'ü incinme ve burkulma ile sonuçlanmıştır. Kazaların %48,8'i dikkatsizlik, %73,6'sı beton zemin, %79,1'i kuru yüzey ve %91,3'ü kasıtsız olarak gerçekleşmiştir (Eraslan ve Aycan, 2008).

Okul ortamında en sık görülen kaza türleri düşmeler (Unni vd., 2012; WHO, 2020), elektrik çarpmaları (Berksoy ve Yazıcı, 2019; Rabban vd., 1997), yanıklar (Ayker, 2021; Selçuk, 2021), hava yolu tıkanıklığı (Oğuz vd., 2000; Rodriguez vd., 2012), kırık, çıkık ve burkulmalar (Göktaş, 2022), kesici-delici alet yaralanmaları (Ayker, 2021), zehirlenmeler (İnan vd., 2011; Kocatürk, 2007) şeklindedir.

Alanyazın incelendiğinde daha çok sınıf öğretmenlerinin ve beden eğitimi öğretmenlerinin ilk yardım bilgisi ve öz-yeterliği üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışma ise tüm öğretmenleri dahil ederek, öğretmenlerin ilk yardım bilgisi ve bu bilgiyi uygulama öz-yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, tüm branşlardaki öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterliklerini ve bilgi düzeylerini incelemeyi hedeflemektedir. Araştırmada, öğretmenlerin ilk yardım bilgileri ve öz-yeterliklerinin hangi değişkenlere göre farklılaştığı ve hangi değişkenlerle ilişkili olduğu araştırılmıştır. Okul içinde yabancı cisim yutma, çarpma, kanama, vurma, epilepsi nöbeti, uzuv kopmaları, kemik kırılmaları, elektrik çarpması, arı ve böcek sokması gibi birçok olay yaşanmaktadır. Bu durumlar, öğretmenlerin ilk yardım uygulamaları açısından yeterli bilgiye sahip olmaları gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, araştırmamız öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterliklerinin belirlenmesi ve bulgular doğrultusunda gerekli tedbirlerin alınması açısından önem taşımaktadır. Çalışmanın amacı, öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterliklerinin belirlenen bağımsız değişkenlerle ilişkisini ortaya koymaktır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır:

1. "Öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlikleri ne düzeydedir?"
2. "Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre ilk yardım öz-yeterlikleri arasında fark var mıdır?"
3. "Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre ilk yardım öz-yeterlikleri arasında fark var mıdır?"
4. "Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre ilk yardım öz-yeterlikleri arasında fark var mıdır?"
5. "Öğretmenlerin branşlarına göre ilk yardım öz-yeterlikleri arasında fark var mıdır?"
6. "Öğretmenlerin çalıştıkları okul kademesine göre ilk yardım öz-yeterlikleri arasında fark var mıdır?"
7. "Öğretmenlerin aldığı ilk yardım eğitimi sayısına göre ilk yardım öz-yeterlikleri arasında fark var mıdır?"

Yöntem

Yöntem bölümünde; çalışmanın yapısı, çalışmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve veri analizi hakkında bilgiler sunulmuştur.

Sayfa | 2992

Araştırmanın modeli

Nicel araştırma türüne örnek olan mevcut çalışmada öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterliklerini belirlerken betimsel nitelikte tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama modeli; araştırılan durumu olduğu biçimde ve nesnel bir biçimde ortaya koymaktadır (Büyüköztürk vd., 2010; Karasar, 2009).

Evren ve örneklem

Çalışmanın evrenini Şanlıurfa ili merkez ilçelerinde (Karaköprü ve Haliliye) görev yapan toplam 11.320 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise bu evrenden tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilen 406 öğretmenden oluşmaktadır. Tabakalı örnekleme yönteminde, evrendeki her alt grubun (tabakanın) örneklemede doğru şekilde temsil edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada, tabakalar belirlenirken Şanlıurfa ilindeki eğitim bölgeleri dikkate alınmış ve her eğitim bölgesinde bulunan öğretmenlerin sayısına göre örnekleme dahil edilecek öğretmen sayısı belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğü Neuman'ın (2010: 351) çalışmasına dayandırılmıştır. Neuman, %95 güven aralığında 10.000 kişilik bir evren için 385 kişilik bir örneklemin yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda, 11.320 kişilik evrenden 406 öğretmen seçilmiştir. Tabaka sayısı ve her tabakadaki kişi sayısı, eğitim bölgelerindeki öğretmen sayıları oranında belirlenmiş olup, her bir bölgeden orantılı bir şekilde örneklem alınmıştır.

Veri toplama araçları

Mevcut çalışma kapsamında veri toplamak için İlk Yardım Öz-Yeterliği Ölçeği kullanılmıştır. İlk Yardım Öz-Yeterliği Ölçeği, Gülmez Dağ ve Çapa Aydın (2015) tarafından öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterliklerini ölçmeye yönelik geliştirilmiş 25 maddelik 9'lu Likert (1: Yetersiz↔ 9: Çok yeterli) ölçeğidir. İki faktörlü bir yapıya sahip olan İlk Yardım Öz-Yeterliği Ölçeğinde; ilki Yaşamsal destek ilk yardım öz-yeterliği alt-boyutudur, bu boyutta 17 madde bulunmaktadır (ör, "Hasta/yaralı ve çevredekiler için güvenli bir ortam oluşturabilirim", madde 1). Temel ilk yardım öz-yeterliği ise ölçeğin ikinci alt-boyutu, 8 maddeden oluşmaktadır (ör, "Hasta/yaralının endişelerini giderebilirim", madde 2). Ölçeğin orijinalinde Cronbach Alpha katsayısı .98 elde edilmiştir. Araştırmacılarla iletişime geçilip ilgili ölçeğin kullanım izinleri alınmıştır. Mevcut çalışmanın verileri 2023-2024 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde toplanmıştır. Çalışma için Harran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan (27.09.2024 tarih ve 373791 sayı) gerekli izin alınmıştır. Çalışmada kullanılması planlanan veri toplama aracı çevrimiçi bir platform (Google Form) aracılığıyla hazırlanmıştır. Okullardaki yetkililere ulaşılarak çalışmanın bağlantısı (linki) ulaştırılmış ve öğretmenlerin çalışmaya katılımı sağlanmıştır.

Verilerin analizi

Araştırma, katılımcıların cinsiyet, branş, kıdem, hizmet süresi, görev yaptıkları okul kademesi ve öğrenim durumu gibi demografik özelliklerini incelemiştir. Bu bilgiler, araştırma sonuçlarının hangi gruplar arasında farklılık gösterdiğini ve bu farklılıkların nedenlerini anlamak için önemlidir. Verilerin ilk aşamasında, katılımcıların yanıtlarının ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Bu hesaplamalar, veri setinin genel özelliklerini anlamak ve araştırma sorularına cevap bulmak için temel bir adımdır. Araştırma, gruplar arasındaki farklılıkları belirlemek için t-testi ve ANOVA (tek yönlü varyans analizi) yöntemlerini kullanmıştır. t-testi, iki grup arasındaki ortalama farklılıkların anlamlı olup olmadığını kontrol ederken, ANOVA birden fazla grubun ortalamalarını karşılaştırır. Bu analizler, gruplar arasındaki farklılıkları anlamak ve bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için önemlidir. Anlamlı farklılıklar bulunduğunda, bu farkların hangi grubun lehine olduğunu belirlemek için LSD testi yapılmıştır. Verilerin normallik testi sonuçlarına göre (Skewness: .180 ve Kurtosis: .850), veriler normal dağılım göstermektedir. Ayrıca, İlk Yardım Öz-Yeterliği Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alpha) $\alpha=.85$ olarak hesaplanmıştır.

Bulgular

Bulgular bölümünde öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterliklerine yönelik betimsel sonuçlar, gruplar arası karşılaştırma sonuçları tablolar ve yorumları ile birlikte belirtilmiştir.

Öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler

Öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler Tablo 1' de belirtilmiştir.

Tablo 1.

Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

Değişken	Gruplar	f	(%)
Cinsiyet	Erkek	261	64,3
	Kadın	145	35,7
İlk yardım ile ilgili alınan eğitim sayısı	0	113	27,8
	1	169	41,6
	2	75	18,5
	3	49	12,1
Mesleki Kıdem (Yıl)	1-5	173	42,6
	6-10	72	17,7
	11-15	55	13,5
	16-20	50	12,3
	21 +	56	13,8
Branş	Okulöncesi	52	12,8
	Sınıf Öğretmeni	112	27,6
	Sayısal Branşlar	68	16,7
	Sözel Branşlar	136	33,5

	Yetenek Dersleri	38	9,4
Okul Kademesi	Okul Öncesi	43	10,6
	İlkokul	129	31,8
	Ortaokul	129	31,8
	Lise	105	25,9
Öğrenim Durumu	Lisans	357	87,9
	Lisansüstü	49	12,1
Toplam		406	100

Tablo 1'e bakıldığında; mevcut çalışmaya katılan 406 öğretmenin 145'i kadın (%35,7), 261'i ise erkektir (%64,3). Katılımcıların kıdemine bakıldığında 173'ü (%42,6) 0-5 yıl, 72'si (%17,7) 6-10 yıl, 55'i (%13,5) 11-15 yıl, 50'si (%12,3) 16-20 yıl, 56'sı (%13,8) 21 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir. Katılımcıların öğrenim durumuna bakıldığında 357'si (%87,9) lisans, 49'u (%12,1) yüksek lisans mezunudur. Katılımcılardan 113 kişi (%27,8) ilk yardım ile ilgili hiç eğitim almamıştır. Bunun yanında katılımcıların 169'u (% 41,6) ilk yardım ile ilgili bir eğitime katılmıştır, 75'i (%18,5) ilk yardım ile ilgili iki eğitime almıştır, 49'u (%12,1) ise ilk yardım ile ilgili üç eğitim almıştır. Katılımcıların branşlarına bakıldığında 52'si (%12,8) okul öncesi öğretmeni, 112'si (%27,6) sınıf öğretmeni, 68'i (%16,7) sayısal branşlar, 136'sı (%33,5) sözel branşlar, 38'i ise (%9,4) yetenek derslerine giren branş öğretmenlerinden oluşmaktadır. Katılımcıların okul kademelerine bakıldığında 43'ü (%10,6) okul öncesi, 129'u (%31,8) ilkokul, 129'u (%31,8) ortaokul, 105'i (%25,9) ise lise kademesinde olduğu görülmüştür. Bu sayısal verilere bakıldığında öğretmenlerin ilkokul ve ortaokul kademesinde eşit frekans gösterdiği görülmüştür.

Öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlik düzeyleri

Araştırmanın ilk alt problemi "Öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlikleri ne düzeydedir?" şeklinde ifade edilmiştir. Bu bağlamda yapılan analiz sonucunda katılımcıların ilk yardım öz-yeterliklerine ilişkin betimsel bilgiler ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri Tablo 2' de gösterilmiştir.

Tablo 2.

İlk Yardım Öz-Yeterliği Ölçeği Betimsel İstatistikleri

	N	Min	Max	X	Ss
İlk Yardım Öz-Yeterlik Ölçeği	406	1,00	9,00	5,21	1,96

İlk Yardım Öz-Yeterliği ölçeğine ilişkin katılımcı puanlarının 1.00 ve 9.00 arasında değiştiği, ortalamalarının 5.21 (Ss= 1.96) olduğu görülmektedir. Bu puanın da ölçekte karşılığı "Orta Düzeyde Katılıyorum" şeklindedir.

Öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumu

Araştırmanın ikinci alt problemi "Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre ilk yardım öz-yeterlikleri arasında fark var mıdır?" şeklinde ifade edilmiştir. Bu bağlamda yapılan analiz sonucunda elde edilen verilerin analizinde t-testi kullanılmış ve analiz sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.

İlk yardım öz-yeterliği ölçeği cinsiyet değişkenine göre t-testi sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	X	Ss	Sd	t	P
İlk Yardım Öz-	K	261	4,82	1,89	404	-5,65	,000*
Yeterlik	E	145	5,92	1,88	298,395	-5,66	,000*

Sayfa | 2995 p<0.05*

Analiz sonucunda kadın ($X = 4.82$, $Ss = 1.89$) ve erkek ($X=5.92$, $Ss= 1.88$) öğretmen grupları arasında ilk yardım öz-yeterlik düzeyi açısından anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Analiz sonucuna göre erkek öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerinin kadın öğretmenlerden yüksek çıktığı görülmüştür. Bunun sebebi olarak birçok yorum yapılabilir. İlk olarak toplumdaki cinsiyet rolleri düşünüldüğünde erkeklerin koruyup kollayıcı olarak görülmesi ve bu role adapte olarak yetiştirilmeleri bir etkindir. İkinci olarak erkeklerin fiziksel olarak daha güçlü olması ve bunun sonucunda güç gerektiren (heimlich manevrası vb.) ilk yardım uygulamalarında daha başarılı olabilirler. Üçüncü olarak yapılabilecek bir diğer yorum ise erkeklerin duygusal açıdan olaylara karşı daha soğukkanlı davranabilmeleri sonucu ilk yardım öz yeterliği analiz sonucunun daha yüksek çıktığı düşünülebilir.

Öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerinin öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşma durumu

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre ilk yardım öz-yeterlikleri arasında fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu bağlamda yapılan analiz sonucunda elde edilen verilerin analizinde t-testi kullanılmış ve analiz sonuçları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4.

İlk Yardım Öz-Yeterliği Ölçeği Öğrenim Durumu Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Ölçek	ÖğrenimDurumu	N	X	Ss	Sd	t	p
İlk Yardım	Lisans	357	5,18	1,92	404	-0,77	0,440
Öz-Yeterlik	Lisansüstü	49	5,41	2,25	58,004	-0,69	0,495

p<0.05*

Analiz sonucunda lisans ($X = 5.18$, $SD = 1.92$) ve lisansüstü ($X =5.41$, $SD = 2.25$) öğretmen grupları arasında ilk yardım öz-yeterlik düzeyi yönünden anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p>0.05$). Tablodaki veriler incelendiğinde öğrenim durumu değişkeninin ilk yardım öz yeterliği üzerinde herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığını göstermektedir.

Öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerinin kıdem değişkenine göre farklılaşma durumu

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Öğretmenlerin kıdemlerine göre ilk yardım öz-yeterlikleri arasında fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu bağlamda yapılan analiz sonucunda elde edilen verilerin analizinde ANOVA kullanılmış ve analiz sonuçları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5.
İlk Yardım Öz-Yeterliği Ölçeği Kıdem Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Ölçek	Kıdem(Yıl)	N	X	Ss	Sd	F	p	Anlamli Fark (LSD)
İlk Yardım Öz-Yeterlik	A)1-5	173	4,84	1,81	4	5,77	,000*	C-A, C-B D-A E-A, E-B
	B)6-10	72	4,89	2,05	401			
	C)11-15	55	5,65	2,16	405			
	D)16-20	50	5,52	1,59				
	E) 21+	56	6,04	2,06				

p<0.05*

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (F=5.77, p<.05). Katılımcıların aritmetik ortalamalarına bakıldığında; 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin (X=4.84), 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin (X=4.89), 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin (X=5.65) ve 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin (X=5.52), 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlere (X=6.04) kıyasla daha düşük ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin, daha az kıdeme sahip olanlara göre ilk yardım öz yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin (X=4.89), 1-5 yıl kıdeme sahip olanlardan (X=4.84) daha yüksek bir ortalamaya sahip olması ve 11-15 yıl kıdeme sahip olanların (X=5.65), 6-10 yıl kıdeme sahip olanlara (X=4.89) göre daha yüksek sonuçlar alması, mesleki kıdem arttıkça ilk yardım öz yeterlik düzeyinin de arttığını işaret etmektedir.

Öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerinin branş değişkenine göre farklılaşma durumu

Araştırmanın beşinci alt problemi “Öğretmenlerin branşlarına göre ilk yardım öz-yeterlikleri arasında fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu bağlamda yapılan analiz sonucunda elde edilen verilerin analizinde ANOVA kullanılmış ve analiz sonuçları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6.
İlk Yardım Öz-Yeterliği Ölçeği Branş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Ölçek	Branş	N	X	Ss	Sd	F	p	Anlamli Fark (LSD)
İlk Yardım Öz-Yeterlik	A)Okulöncesi	52	5,63	2,04	4	9,38	,000*	A-C, A-D B-C, B-D E-B, E-C, E-D
	B)Sınıf öğretmenliği	112	5,54	1,77	401			
	C)Sayısal branşlar	68	4,45	1,90	405			
	D)Sözel branşlar	136	4,83	1,87				
	E) Yetenek dersleri	38	6,39	1,98				

p<0.05*, (Sayısal branşlar: Matematik, fen bilimleri ağırlıklı dersler; Sözel branşlar: Türkçe ve sosyal bilimler ağırlıklı dersler; Yetenek dersleri: Beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik, teknoloji ve tasarım gibi dersler)

Tablo 6’daki bulgulara bakıldığında, katılımcıların branş değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (F=9.38, p<.05). Katılımcıların aritmetik ortalamaları incelendiğinde; okul öncesi öğretmenlerinin (X =5.63), sayısal (X =4.45) ve sözel (4.83) branşlara göre ilk yardım öz yeterliğinin daha yüksek çıktığı gözlemlenmiştir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin (X =5.54) de sayısal (X =4.45) ve sözel (4.83) branşlara göre verilerinin yüksek çıktığı görülmüştür. Hem okul öncesi hem de Karacabey, M. F., Özkul, R. & İncebay, E. (2024). Okul ortamında öğretmenlerin ilk yardım öz yeterliklerinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(3), 2985-3003.*

DOI: 10.51460/baebd.1557661

sınıf öğretmenlerinin sayısal ve sözel branşlardan ilk yardım öz yeterliğinin yüksek çıkmıştır. Küçük yaş gruplarında daha fazla kaza durumları ile karşılaşılmasından dolayı öğretmenlerinin de bu durumlara karşı ilk yardım öz yeterliklerinin geliştiği bu sebeple sayısal verilerinin daha yüksek çıktığı yorumu yapılabilir. Yetenek dersleri ($X = 6.39$) öğretmenlerinin verilerine bakıldığında diğer tüm branşlardan yüksek çıktığı görülmüştür. Burada beden eğitimi öğretmenlerinin payının önemli olduğu söylenebilir. Beden eğitimi dersi fiziksel aktivite gerektirdiği için kazalarla karşılaşma riski diğer branşlara göre çok daha yüksektir. Bu sebeple lisans dönemi ve sonrasında beden eğitimi öğretmenlerine ilk yardım eğitimleri verilmektedir. İlk yardım öz yeterliklerinin de bu sebeple geliştiği ifade edilebilir.

Öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerinin okul kademesi değişkenine göre farklılaşma durumu

Araştırmanın altıncı alt problemi “Öğretmenlerin görev yaptıkları okul kademesine göre ilk yardım öz-yeterlikleri arasında fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu bağlamda yapılan analiz sonucunda elde edilen verilerin analizinde ANOVA kullanılmış ve analiz sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7.

İlk Yardım Öz-Yeterliği Ölçeği Okul Kademesi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Ölçek	Okul Kademesi	N	X	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark (LSD)
İlk Yardım Öz-Yeterlik	A)Okulöncesi	43	5,55	2,13	3	3,30	,020*	B-C, B-D
	B)İlkokul	129	5,56	1,76	402			
	C)Ortaokul	129	4,90	2,02	405			
	D)Lise	105	5,03	1,97				

$p < 0.05^*$

Tablo 7’deki bulgular incelendiğinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($F=3.30$, $p < .05$). Analiz sonuçları incelendiğinde ilkokul kademesinde ($X = 5.56$) çalışan öğretmenlerin, ortaokul ($X = 4.90$) ve lise ($X = 5.03$) kademesinde çalışan öğretmenlere göre sayısal verilerinin daha yüksek çıktığını görmekteyiz. Bu verilere bakıldığında küçük yaş grubunda çalışan öğretmenlerin ilk yardım öz yeterliklerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Küçük yaşta kaza ve yaralanmalara sık rastlanmasından dolayı ilkokul kademesi öğretmenlerinin de bu yönde ilk yardım öz yeterliğinin geliştiği yorumu yapılabilir.

Öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerinin alınan eğitim sayısı değişkenine göre farklılaşma durumu

Araştırmanın yedinci alt problemi “Öğretmenlerin ilk yardım ile ilgili aldıkları eğitim sayısına göre ilk yardım öz-yeterlikleri arasında fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu bağlamda yapılan analiz sonucunda elde edilen verilerin analizinde ANOVA kullanılmış ve analiz sonuçları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8.

İlk Yardım Öz-Yeterliği Ölçeği Alınan Eğitim Sayısı Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Ölçek	Eğitim Sayısı	N	X	Ss	Sd	F	p	Anlamli Fark (LSD)
İlk Yardım	A)0	113	3,98	1,66	3	40,38	,000*	
Öz-Yeterlik	B)1	169	5,19	1,77	402			B-A
	C)2	75	6,03	1,62	405			C-A, C-B
	D)3+	49	6,89	1,87				D-A, D-B, D-C

p<0.05*

Tablo 8'deki bulgular incelendiğinde, anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (F=3.30, p<.05). Analiz sonuçları incelendiğinde ilk yardım ile ilgili üç ve üzeri eğitim alan (X =6.89) öğretmenlerin; iki eğitim alan (X =6.03), tek eğitim alan (X =5.19) ve hiç eğitim almayan (X =3.98) öğretmenlere göre ilk yardım öz yeterliklerinin daha yüksek çıktığı görülmüştür. İki eğitim alan (X =6.03) öğretmenlerin; tek eğitim alan (X =5.19) ve hiç eğitim almayan (X =3.98) öğretmenlere göre ilk yardım öz yeterliklerinin daha yüksek çıktığı görülmüştür. Tek eğitim alan (X =5.19) öğretmenlerin ise hiç eğitim almayan (X =3.98) öğretmenlere göre ilk yardım öz yeterliklerinin daha yüksek çıktığı görülmüştür. Öncelikle bu veriler bize öğretmenlerin ölçeği içtenlikle ve doğru bir şekilde cevapladıklarını göstermektedir. Alınan eğitim sayısı ile ilk yardım öz yeterliğinin doğru orantılı olduğu söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlikleri çeşitli faktörler açısından incelendi. Elde edilen sonuçlar, öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterliklerinin cinsiyet, mesleki kıdem, branş, okul kademesi ve aldıkları ilk yardım eğitimi sayısına göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Ancak, öğretmenlerin öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Başhan (2018) yaptığı çalışmasında 22 yaş üstü 2563 kişi arasında üniversite mezunu olanların ilk yardım öz-yeterliklerinin yaş, cinsiyet, ilk yardım eğitimi alma durumu, eğitimin zamanı ve tekniklerine göre farklılık gösterdiğini belirlemiştir.

Öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterliklerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özpulat ve Sivri (2013) tarafından yapılan çalışmada ise öğretmenin ilk yardım bilgi düzeyinin orta seviyede olduğu tespit edilmiştir. Yine benzer sonuç Adib-Hajbaghery ve Kamrava (2019) öğretmenlerin %9,7'si kendi ilk yardım bilgilerini orta düzeyde olarak değerlendirmiştir. Genel olarak, öğretmenlerin çoğunun ilk yardım konusunda yetersiz bilgiye sahip olduğu ve çoğunun herhangi bir eğitim almadığı sonucuna varılmıştır. Yapılan çalışmalar, hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin ilk yardım bilgi düzeyinin genellikle düşük olduğunu göstermektedir (Dereli vd., 2010; Erkan ve Göz, 2006). Nayir ve diğerleri (2011) öğretmenlerin ilk yardım bilgi düzeylerini ölçmek, ilk yardım eğitimlerine yönelik tutumlarını belirlemek ve karşılaştıkları sorunları incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Sonuç olarak, öğretmenlerin ilk yardım bilgi puanlarının genel olarak düşük olduğu tespit edilmiştir. İlköğretim öğretmenleri üzerinde yapılan bir çalışmada katılımcıların ilk yardım eğitimi almasına rağmen %13'ünün ilk yardım bilgisinin düşük olduğu belirlenmiştir (Joseph

vd., 2015). Özkul ve Dönmez (2023) öğretmenlerin öz-yeterlik algılarının "az yeterli" düzeyde olduğunu belirlemiştir.

Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında, erkek öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlikleri, kadın öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Gülmez Dağ (2018) çalışmasında, öğretmenlerin karmaşık ilk yardım durumlarında kendilerine güvenmediklerini göstermiştir. Ancak, gönüllü olarak ilk yardım eğitimlerine katılan öğretmenler daha yetkin olduklarını belirtmiştir. Ayrıca, erkek öğretmenler ani yaralanma ve hastalık durumlarında ilk yardım müdahalesi başlatma konusunda daha yetkin hissettiklerini ifade etmiştir. Eğlence ve diğerlerinin (2007) yaptığı çalışmada ise kadın öğretmenlerin ilk yardım bilgi puanları erkek öğretmenlerden daha yüksektir.

Öğretmenlerin öğrenim durumu açısından ilk yardım öz-yeterliği incelendiğinde, anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğretmenler lisansüstü programlara özellikle kendi alanları ve eğitim bilimleri alanında ilgi göstermektedir. Bu bağlamda herhangi bir ilk yardıma yönelik ders almamaları bu sonucu neden olmuş olabilir. Erkan ve Göz (2006) öğretmenlerin %68'inin daha önce ilk yardım eğitimi almadığını belirlemişlerdir. Eksik bilgilerinin farkında olan öğretmenler, eğitim ihtiyaçlarının olduğunu ifade etmişlerdir. Bu eksikliklerin tüm branşlarda yaygın olduğunu gözlemleyerek, öğretmen yetiştirme programlarında uygulamalı ilk yardım dersleri verilmesini önermişlerdir.

Öğretmenlerin kıdemlerine göre ilk yardım öz-yeterliklerinde anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlikleri, daha düşük kıdeme sahip öğretmenlerden yüksek çıkmıştır. Bu sonuç kıdem arttıkça ilk yardım öz-yeterliğinin de arttığını göstermektedir. Saruhan ve diğerleri (2018) yaptıkları çalışmada öğretmenlerde yaş arttıkça ilk yardım bilgi puanlarının arttığını belirlemiştir. Uşaklı ve Cengiz (2001) sınıf öğretmenlerinin ilk yardım bilgi seviyelerini araştırmıştır. Öğretmenlerin %92'sinin ilk yardım bilgisi başarılı bulunmuştur. Ancak, kıdemli öğretmenlerin ilk yardım bilgi seviyelerinin düştüğü görülmüştür.

Branşlara göre yapılan incelemede de anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin ilk yardım öz-yeterlikleri, sayısal ve sözel branşlardan daha yüksektir. Ayrıca, yetenek dersi öğretmenlerinin ilk yardım öz-yeterlikleri, sınıf öğretmenleri ile sayısal ve sözel branş öğretmenlerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya benzer olarak, Aydınlik'ın (2019) İstanbul'da yaptığı araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin %92,4'ünün okulda ilk yardım gerektiren durumlarla karşılaştığı belirtilmiştir. Bu sık karşılaşma durumu, ilk yardım öz-yeterliğini artıran bir etken olarak değerlendirilebilir. Şahin (2011) çalışmasında beden eğitimi öğretmenleri ile sınıf öğretmenlerinin ilk yardım bilgi düzeylerini karşılaştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenler genel olarak yeterince ilk yardım bilgisine sahip değildir. Ayrıca, bilgiye sahip olsalar bile deneyimleri sınırlıdır. Ancak, beden eğitimi öğretmenlerinin sınıf öğretmenlerine göre ilk yardım konusunda daha bilgili ve deneyimli olduğu bulunmuştur.

Okul kademesi açısından incelendiğinde de anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. İlkokul öğretmenlerinin ilk yardım öz-yeterlikleri, ortaokul ve lise öğretmenlerinden daha yüksektir. Sönmez ve diğerleri (2014) okul öncesi öğretmenlerinin ilk yardım bilgilerinin yetersiz olduğunu ve verilen ilk yardım eğitiminin kalitesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Faydalı ve diğerleri (2018) çalışmasında,

6-15 yaş arası çocukları eğiten öğretmenlerin %45,3'ünün ilk yardıma aşına olduğunu belirtmiştir. Ancak, öğretmenlerin yalnızca %23,0'ü yeterli bilgiye sahip olduklarını ifade etmiştir.

İlk yardım ile ilgili alınan eğitim sayısına göre de anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Üç ve daha fazla eğitim almış öğretmenlerin ilk yardım öz-yeterlikleri, daha az eğitim alan öğretmenlerden yüksektir. Bu, eğitim sayısı arttıkça ilk yardım öz-yeterliğinin de arttığını göstermektedir. Benzer bir çalışmada, uygulamalı ve teorik ilk yardım eğitimi alan katılımcıların bilgi seviyesinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Yetiş ve Gürbüz, 2018). Aktaş ve diğerlerinin (2019) yaptığı bir çalışmada, öğretmenlerin %64,7'sinin ilk yardım eğitimi aldığı belirtilmiş, fakat öğretmenlerin sadece %20'sinin sürücü kurslarında ilk yardım eğitimi aldığı ifade edilmiştir. Bu bulgular, alınan eğitim sayısının ilk yardım öz-yeterliğini artırdığını doğrulayan sonuçlarımızla uyumludur.

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Zorunlu Eğitimlerin Artırılması: Tüm öğretmenlere yönelik zorunlu ilk yardım eğitimleri artırılmalıdır. Öğretmenler eğitildiğinde, öğrenciler de dolaylı olarak eğitilmiş olur.
- Eğitim Sayısının Artırılması: Alınan eğitim sayısının ilk yardım öz-yeterliğini artırdığı göz önünde bulundurularak, eğitimlerin sayısını artırmak faydalı olacaktır.
- Eğitimlerin Tekrarlanması: İlk yardım eğitiminin belirli aralıklarla tekrarlanması, bilgilerin unutulmasını önler ve öğrenmenin kalıcı olmasını sağlar.
- Eğitim Etkinliklerinin Artırılması: Toplumun ilk yardım öz-yeterliği ile aynı oranda gelişir. Bu seviyeyi artırmak için ilk yardım eğitimlerine daha fazla önem verilmeli ve bu kapsamda etkinlikler düzenlenmelidir.
- Farkındalık Çalışmaları: İlk yardım hakkında toplumda farkındalık artırmak için kamu spotları ve televizyon programları kullanılabilir. Bu tür çalışmalar, halkın konu hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasını sağlayabilir.
- Nitel Çalışmalar Yapılması: Bu çalışmada nicel yöntem kullanılmıştır. Ancak, öğretmenlerin ilk yardım bilgi düzeyini daha detaylı incelemek için yarı yapılandırılmış görüşme formları ile nitel araştırmalar yapılabilir.
- Kapsamlı Araştırmalar: Bu çalışmada sadece Şanlıurfa ilindeki öğretmenler incelenmiştir. Türkiye genelinde yapılacak bir araştırma ile tüm öğretmenlerin ilk yardım bilgi düzeyleri ve öz-yeterlikleri belirlenebilir. Bu, eğitimlerin etkili bir şekilde düzenlenmesine yardımcı olabilir.

Kaynakça

- Adib-Hajbaghery, M., & Kamrava, Z. (2019). Iranian teachers' knowledge about first aid in the school environment. *Chinese Journal of Traumatology*, 22(4), 240-245.
<https://doi.org/10.1016/j.cjtee.2019.02.003>
- Akçay, D. & Yıldırım, A. (2018). Çocukların okul ortamında kaza geçirme ve güvenlik tedbirlerine yönelik ebeveyn davranışlarının incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(1), 48-55.
- Aktaş, B., Yılmaz, M., Dereli, F., & Sarı, H. Y. (2019). İlköğretim birinci ve ikinci kademe öğretmenlerinin ilk yardım bilgi düzeyi. *Journal of Academic Research in Nursing*, 5(1), 17-22.
- Aydınlık, C. (2019). *İstanbul'un Bağcılar ilçesinde çalışmakta olan beden eğitimi öğretmenlerinin ilk yardım bilgi düzeylerinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ayker, B. B. (2021). *Afetlerde hassas gruplarda yer alan 0-8 yaş aralığındaki çocuklara ilk müdahalede bulunacak anaokulu ve ilkokul öğretmenlerinin afet ve pediatrik ilk yardım bilgi tutum ve düzeyleri: Gümüşhane ili örneği*[Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afet Yönetimi Anabilim Dalı.
- Başhan, Z. (2018). *Üniversite mezunu bireylerin acil durumlarda ve afetlerde ilk yardıma ilişkin öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi*[Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Berksoy, E. A., & Yazıcı, S. (2019). Elektrik hasarlı çocukların klinik, demografik özellikleri ve klinik sonucunu etkileyen faktörler: Tek merkezli pediatrik acil klinik deneyimi. *Bull Leg Med*.
<https://www.adlitipbulteni.com/atb/article/view/1271>
- Bertan, M., Çakır, B., & Güler, Ç. (1995). Halk sağlığı yönünden kazalar. *Halk sağlığı temel bilgiler*. Güneş.
- Büyükkayacı Duman, N., Koçak, C., & Sözen, C. (2013). Üniversite öğrencilerinin ilk yardım bilgi düzeyleri ve bunu etkileyen faktörler. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 57-70.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem.
- Coşkun, C. (2004). *Çankırı-Eldivan ilçe merkezinde 0-14 yaşlar arasında çocuğu olan annelerin ilk yardım bilgi düzeyleri ve ilk yardım gerektiren durumların sıklığı*[Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Cuttle, L., Pearn, J., McMillan, J. R., & Kimble, R. M. (2009). A review of first aid treatments for burn injuries. *Burns*, 35(6), 768-775.
- Dereli, F., Turasay, N., Özçelik, H., (2010). Muğla iki no'lu sağlık ocağı bölgesinde yaşayan 0-6 yaş çocuğu olan annelerin ilkyardım konusundaki bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Taf Prev Med Bull*, 9, 217-224
- Dönmez, H., Çalışkan, C., Arberk, K. O., Ünlü, H., Küçük, Biçer, B., & Özcebe H. (2018). Türkiye'de 7-14 yaş grubu çocuklarda yaralanmalara ilişkin bir değerlendirme. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 12(4), 236-242.
doi: 10.12956/tjpd.2018.332
- Duruyürek, B. (2011). *İlk yardım el kitabı* (9. Baskı). Matsa Basımevi.
- Eğlence, R., Şimşek, N., & Güven, Ş. D. (2007). *Nevşehir il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi*. XI. Ulusal Halk Sağlığı Kongre Kitabı, Sayfa: 370.
- Eraslan, R., & Aycan, S. (2008). Bir ilköğretim okulu ikinci kademe öğrencilerinde okul kazası görülme sıklığının incelenmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 2(1), 8-18.
- Erbay, H. (2017). Türkiye'de hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinin numarası niçin 112? *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 7(1), 28-32.
- Erkan, M., & Göz, F. (2006). Öğretmenlerin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Journal Of Anatolia Nursing And Health Sciences*, 9(4), 63-68.
- EuroSafe, (2016). Injuries in the European Union. Summary of injury statistics for the years 2012-2014.
- Karacabey, M. F., Özkul, R. & İncebay, E. (2024). Okul ortamında öğretmenlerin ilk yardım öz yeterliklerinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(3), 2985-3003.
DOI: 10.51460/baebd.1557661

<http://www.eurosafe.eu.com/key-actions/injury-data/reports>

- Faydalı, S., Küçük, S., & Yeşilyurt, M. (2018). Incidents that require first aid in schools: Can teachers give first aid? *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 13(3), 1-7. <https://doi.org/10.1017/dmp.2018.66>
- Göktaş, A. (2022). *Sınıf öğretmenlerinin ilk yardım öz-yeterliklerinin ve ilk yardım bilgi düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anadalı.
- Gülmez Dağ, G. (2018). Are tomorrow's teachers ready to save lives in cases of emergency? *Elementary Education Online*, 18(2), 893-902. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2019.562071>
- Gülmez Dağ, G., & Çapa Aydın, Y. (2015). *Development and validation of first aid self- efficacy scale. Paper presented at the European Conference on Educational Research (ECER)*, Budapest, Hungary.
- İlk Yardım Yönetmeliği. (2022). Resmi Gazete Tarih: 22.05.2002, Sayı: 24762(değişiklik resmi gazete 18.03.200 Sayı:2540).
- Joseph, N., Narayanan, T., Bin Zakaria, S., Nair, A. V., Belayutham, L., Subramanian, A. M., & Gopakumar, K. G. (2015). Awareness, attitudes and practices of first aid among school teachers in Mangalore, South India. *Journal of Primary Health Care*, 7(4), 274281. <https://doi.org/10.1071/HC15274>
- Karaboğa, M. T. (2018). Üniversite öğrencilerinin bir sosyalleşme alanı olarak sosyal medya hakkındaki görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 912-936.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler ve teknikler*. Nobel.
- Kocatürk, C. (2007). *Yeni klavuza göre düzenlenmiş ilk yardım el kitabı*(Dördüncü baskı).TumerEğitimYayıncılık.
- Nayir, T., Uskun, E., Türkoğlu, H., Uzun, E., Öztürk, M., & Kişioğlu, N. (2011). Isparta il merkezinde görevli öğretmenlerin ilkyardım bilgi düzeyleri ve tutumları. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 18(4), 123-127.
- Neuman, W. L. (2011). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (7th ed.). Pearson.
- NSKC, Suggested Citation. (2004). *National Safe Kids Campaign (NSKC). School injury fact sheet*. NSKC.
- Oğuz, F., Çıtak, A., Ünüvar, E., & Sıdal, M. (2000). Airway foreign bodies in childhood. *International journal of pediatric otorhinolaryngology*, 52(1), 11-16.
- Özcebe, H. (2003). *Güvenli toplumlar*. Türk belediyeçilik sempozyumu. Ankara, 61-71.
- Özdoğan, M., Ağalar, F., Eryılmaz, M., & Özel, G. (2006). Travma olgularında hastane öncesi yaşam desteği seçimi: temel ve ileri yaşam desteği. *Ulusal Travma Acil Cerrahi Dergisi*, 12(2), 87-94.
- Özkul, R., & Dönmez, B. (2023). Analysis of the relationship between teachers' self-efficacy perception, classroom management concern and pupil control ideologies. *Hacettepe University Journal of Education*, 38(1), 102-120. doi: 10.16986/HUJE.2022.475
- Özpulat, Ö., & Bilgen Sivri, B. (2013). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin ilk yardım bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*, 1(2). 69-83.
- Rabban, J. T., Blair, J. A., Rosen, C. L., Adler, J. N., & Sheridan, R. L. (1997). Mechanisms of pediatric electrical injury. New implications for product safety and injury prevention. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 151(7), 696-700. <https://doi.org/10.1001/archpedi.1997.02170440058010>
- Resmî Gazete. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. Resmî Gazete (Sayı: 14574).
- Resmî Gazete. (2024). *7528 sayılı Öğretmenlik Meslek Kanunu, madde 7*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/10/20241018-1.htm>
- Rodríguez, H., Passali, G. C., Gregori, D., Chinski, A., Tiscornia, C., Botto, H.,...Cuestas, G. (2012). Management of foreign bodies in the airway and oesophagus. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 76, 84-91.
- Saruhan, Ç., Saruhan, R., Yıldırım, C., & Ovayolu, N. (2018). Gaziantep ili devlet ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin ilk yardım uygulamalarına ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 8(1/2), 36- 46.
- Selçuk (2021). *Fen bilgisi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının ilk yardım bilgi düzeylerinin belirlenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Matematik ve Fen
- Karacabey, M. F., Özkul, R. & İncebay, E. (2024). Okul ortamında öğretmenlerin ilk yardım öz yeterliklerinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(3), 2985-3003.
DOI: 10.51460/baebd.1557661

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (3), 2985-3003.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (3), 2985-3003.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı.

- Somyürek, H. İ., & Tabak, R.S. (2005). *Hemşireler için temel ilk yardım ve acil bakım*. Palme.
- Sönmez, Y., Uskun, E., & Pehlivan, A. (2014). Knowledge levels of pre-school teachers related with basic first-aid practices, Isparta sample. *Turk Pediatri Arsivi, 49(3)*, 238-246. <https://doi.org/10.5152/tpa.2014.158>
- Şahin, A. (2011). *Karaman il merkezindeki beden eğitimi öğretmenlerinin ve sınıf öğretmenlerinin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Unni, P., Locklair, M. R., Morrow, S. E., & Estrada, C. (2012). Age variability in pediatric injuries from falls. *The American Journal of Emergency Medicine, 30(8)*, 1457-1460.
- Uskun, E., Alptekin, F., Öztürk, M., & Kişioğlu, A.N. (2008). Ev hanımlarının ev kazalarını önlemeye yönelik tutum ve davranışları ile ev kazalarına yönelik ilk yardım bilgi düzeyleri. *Ulusal Travma Acil Cerrahi Dergisi, 14(1)*, 46-52.
- Uşaklı, H., & Cengiz, N. (2001). Uşak il merkezinde görevli sınıf öğretmenlerinin ilk yardım bilgi seviyelerinin araştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 2*, 24-26.
- World Health Organization. (2020). <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/falls>
- Yetiş, G., & Gürbüz, P. (2018). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin ilkyardım bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 6(2)*, 64-76.